

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.

Forslag fra Presidentskapet i samråd med Regjeringen om at debatten i det overordentlige Stortings møte den 16 september 1939, om nøytraliteten og militære bevilgninger, blir å offentliggjøre, med utelatelse av visse deler.

Likeså at innstillingen (innst. S. VIII) blir å offentliggjøre, forsåvidt komiteens bemerkninger, flertallets og mindretallets, angår.

V o t e r i n g :

Presidentskapets forslag ble enstemmig vedtatt.

Protokollen blev opplest og vedtatt.

Møtet hevet kl. 17,5.

Møte for lukkede dører tirsdag den 20 februar 1940 kl. 17.

President: Magnus Nilssen.

D a g s o r d e n :

1. Innstilling fra justiskomiteén angående justisministerens redegjørelse i Stortingsmøte for lukkede dører den 17 januar 1940 (innst. S. F.).
2. Referat.

Presidenten: Presidenten foreslår at dette møte holdes for lukkede dører — og anser det som vedtatt. Videre foreslår presidenten at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer samt ekspedisjonssjef Platou og politimester Welhaven får adgang til å være til stede i møtet — og anser det for vedtatt.

Statsminister Nygaardsvold overbrakte en kongelig proposisjon som straks referertes.

R e f e r a t :

Kgl. prp. om fullmakt for Finansdepartementet til å opprette et innkjøpsselskap i New York i anledning av statens varekreditt i Sambandstatene.

Enst.: Sendes finans- og tollkomiteén.

S a k n r. 1.

Innstilling fra justiskomiteén angående justisministerens redegjørelse i Stortingsmøte for lukkede dører den 17 januar 1940 (innst. S. F.).

Colbjørnsen: Jeg forlangte ordet i anledning av det som står aller sist i innstillingen, og hvor det heter:

«Justisministeren har i sin redegjørelse nevnt at Stortinget vil få seg forelagt forslag til lov om sivilt vern og andre midlertidige foranstaltninger under krigstilstand.»

Da jeg nevnte dette spørsmål om ekstraordinær fullmakt på det forrige møte vi hadde, hadde jeg spesielt i tanken fullmakt under en tilstand som den vi lever under nå. Problemet er vel ikke akkurat så meget det å få fullmakter under krig, for dem har man vel allerede i en viss utstrekning, og de gir seg jo selv. Men det er å få fullmakter som kan brukes i den periode vi er inne i nå, altså tilsvarende den svenske lov, lov om visse tvangsmidler ved krig eller krigsfare, som det heter, som jo gjelder ikke bare under krig, men ellers under ekstraordinære, av krig foranledigede forhold. Dette er etter min mening selve poenget i denne sak. Jeg vil gjerne høre om det ikke er så å forstå at den lov som forberedes, også skal gjelde før den egentlige krigstilstand er inntrådt, da behovet kanskje er aller størst for den, og om ikke både justisministeren og justiskomiteén faktisk har ment det, selv om det av teksten kan se ut som det bare skulle gjelde under formell krigstilstand.

Fjalstad (komiteens formann): Jeg er helt ut enig i de betraktninger som representanten Colbjørnsen har fremholdt, det vil man jo komme tilbake til senere i en annen forbindelse.

Komiteen hadde innstilt:

Justisministerens redegjørelse vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Presidenten: Forlanger noen ordet før møtet, for lukkede dører heves?

H. Halvorsen: Den sak jeg har tenkt å omtale her i et hemmelig møte, hørte egentlig hjemme under den sak som ble behandlet i går kveld, utenriksministerens redegjørelse om den engelske nøytralitetskrenkelse forle-

den. Jeg ønsket imidlertid ikke å legge noen skygge over den enstemmighet som rådde i anledning av det som var foretatt av de myndigheter som har den overordentlig vanskelige oppgave å våke over vårt lands utenrikspolitiske forhold. Jeg vil derfor nevne hva jeg sikter til, her i et lukket møte, forat ikke mine ord skal få en politisk eller personlig brodd mot noen. Jeg sikter til det intervju med hr. Hambro som ble kringkastet søndag kveld, og som mandag var inntatt i flere aviser. I så alvorlige tider som vi lever i nå, og når det gjelder så vanskelige og delikate spørsmål som det her dreier seg om, ville det være det aller tryggeste at de meddelelser som skal gis og blir gitt, ble gitt av Utenriksdepartementets vedkommende, og det var da også allerede offentlig gjort bekjent hva som var foretatt. En annen ting er det at hr. Hambro nevnte de handelsforhandlinger med England som nå har pågått i flere uker. Jeg skal ikke komme særlig inn på det. Men min personlige oppfatning er iallfall at det i denne forbindelse ikke var heldig å komme inn på den slags spørsmål. Dernest får man det inntrykk at Stortingets president for anledningen iallfall kunne mistenkes for ikke å være tilfreds med de meddelelser som var gitt fra Utenriksdepartementet og fra statsministeren. Jeg ville bare ha sagt dette, for jeg tror at under så alvorlige tider som vi nå har, som jeg før nevnte, og hvor vi kan komme opp i mange delikate ting, vil det være heldigst og absolutt tryggest at de meddelelser som blir gitt om de ting som er foretatt av Regjeringen, blir gitt av de ansvarlige myndigheter. Stortinget kan ellers også lett bli bundet av de uttalelser som kan komme fra en eller annen, i fremskutt stilling riktignok, men som dog ikke hører til dem som til daglig følger disse begivenheter. Jeg mener at i disse tider bør alle meddelelser som vedrører den slags ting, komme fra utenriksministeren. Det er nok så at han ved denne anledning ikke var i Oslo, men utenriksministeren var iallfall, etter de meddelelser vi fikk i går kveld, fullt klar over alle de forhandlinger som var ført. Jeg mener at det vil være det tryggeste at vi får meddelelser om det som er foretatt, av Regjeringen og de ansvarlige myndigheter, den riktige vei. Det er ikke nødvendig å lage sensasjoner mer enn høyst nødvendig om slike ting, jeg tror ikke det er heldig for landets interesser at det blir laget større blåst om det enn det dessverre er allikevel.

Det var bare dette jeg ville ha sagt i et lukket møte, forat det som sagt, ikke skulle få noen brodd mot noen. Men jeg vil legge til for mitt personlige vedkommende, at vi almin-

nelige stortingsmenn, som aldri kommer i forbindelse med utenriksspørsmål uten hver gang vi snakker om dem her i Stortinget, vi har også vår mening om disse ting. Det vil jeg gjerne ha sagt som en menig stortingsmann i dette tilfellet her.

Hambro: Jeg er enig med hr. Halvorsen i den ting at der bør vises megen forsiktighet i det der sies, men hvis hr. Halvorsen vil reise et almindelig krav om at ingen overhodet skal få lov til å ytre sig i dette land, andre enn Regjeringens medlemmer, da vil jeg protestere ganske kraftig mot det. I dette spesielle tilfelle mener jeg at jeg gjorde landet og Regjeringen en betydelig tjeneste, og jeg skal forklare hr. Halvorsen hvorledes den sak lå an.

Reuters byrå henvendte sig til mig allerede fredag aften. Jeg svarte nei til å avgi nogen uttalelse, da jeg i almindelighet ikke pleier å avgi uttalelser til pressen. Imidlertid kom alle de misvisende engelske meddelelser i løpet av lørdagen. Utenriksministeren var i Trondheim, den utenlandske presse kunde ikke få forbindelse med utenriksministeren. Utenriksministeren var i Trondheim søndag, og pressen kunde ikke få fatt i ham. Det er nu engang slik at det ikke alltid er så lett å få ut i den utenlandske presse de ting som det kan være av betydning for landet å få ut. Da jeg så fikk melding om at Churchill skulde avgi en redegjørelse tirsdag, og likeledes om Halifax' forklaring, som bygget på helt villedende meddelelser, gav jeg en uttalelse til Reuter søndag. Den uttalelsen var, men hensyn til alt det faktiske, forelagt for utenriksråden, som var den eneste tilstedeværende i Utenriksdepartementet. Jeg forsøkte gjennom 5—6 timer å få utenriksministeren i statstelefonen i Trondheim, for å få uttalelsen forelagt for ham, men utenriksministeren var ikke å nå i statstelefonen. Jeg ventet inntil toget var gått fra Trondheim, før intervjuet blev løslatt, og efterat jeg forgjeves hadde forsøkt å fakke utenriksministeren på Støren jernbanestasjon. Jeg hadde ikke anledning til å konferere med flere av utenrikskomitéens medlemmer, men jeg kan opplyse her — fordi han selv opplyste det i utenrikskomitéen — at jeg hadde forelagt hele uttalelsen for hr. Mowinckel, som var helt enig i den og fant det overordentlig ønskelig at den kom frem. Jeg tror at den som har fulgt med i den engelske, franske og amerikanske presse, vil være helt klar over at det var nyttig at disse opplysninger kom frem. Naturligvis kan det være delte meninger om hvorvidt man burde nevnt handelsforhandlingene her, men når man vet at England krever et betydelig antall tankskip utover dem det har, samtidig med at

det optrer slik overfor Norge, har jeg tor min del ment at det var ganske nødvendig å antyde, at man ikke i Norge mente at denne sak var uten sine alvorlige sider. Jeg er helt klar over at der om dette punkt kan være meningsforskjell, jeg vet at at der også i utenrikskomiteen er meningsforskjell om det. Men jeg tror at det var riktig, og jeg har fra representanter for dem som driver disse underhandlinger med England, idag fått takk fordi jeg uttalte hvad jeg uttalte, og det er fra rederhold blitt mig meddelt at det har lettet de forhandlinger de står i.

Hognestad: Jeg var i Rogaland lørdag og søndag, og kom til å snakke med flere folk, også folk som hadde vært i nærheten av «Altmark». Det var folk som tilhørte forskjellige partier. Der ble snakket om disse forhold, og alle ga uttrykk for at de mente det var riktig, det som England hadde gjort. Det var den folkestemning jeg fikk føling med. Dessuten var der sterk kritikk, også fra høyrefolk, over hr. Hambros uttalelser. Det er mulig at den er riktig, den folkerett som hr. Hambro doserte, men jeg har vanskelig for å forstå den, og jeg vil si at en slik folkerett strider mot den alminnelige rettsbevissthet, og jeg tror at den til slutt må føre oss opp i vanskeligheter. Alle de jeg har snakket med var jo klar over at dette ikke var noe vanlig handelsskip, og det har aldri gått i noen vanlig handelsfart. Jeg tror iallfall at hr. Hambro burde ha brukt litt forsiktigere uttrykk, det er nå min oppfatning. Selvom han her har fått ros fra rederhold, tror jeg at hans uttalelser ikke er stemmende med folkeopinionen, og heller ikke har gagnet landets interesser.

Sundby: Siden denne sak er reist her, er det vel også riktig å nevne at i den utvidede utenrikskomité var det flere av oss som uttalte oss litt misbilligende om hr. Hambros uttalelser. Jeg for mitt vedkommende sa at jeg mente uttalelsen i og for seg også kunne være nyttig, forsåvidt som den påpekte at vi etter våre nøytralitetsregler heller ikke kunne reist innsigelser selvom vi hadde visst at det var fanger ombord. Men på den annen side er jeg også av den oppfatning som jeg ga uttrykk for da, at en slik uttalelse under en situasjon så tilspisset som denne, ikke bør fremkomme uten etter konferanse med Regjeringen og i forståelse med den. Jeg er oppmerksom på at hr. Hambro søkte utenriksministeren, og jeg sa i den forbindelse at jeg syntes det var mindre heldig at utenriksministeren reiste på foredragsturné når situasjonen var så tilspisset; men statsministeren var jo til stede og var fungerende utenriksmi-

nister, så det hadde jo vært anledning til å konferere med ham. Jeg tror at hverken hr. Hambro eller andre skal føle seg betrygget ved en konferanse for eksempel med hr. Mowinckel. Det er dog Regjeringen som er den ansvarlige, og bør være den ansvarlige i slike situasjoner. Hr. Mowinckel tok jo uttalelsen sterkt i forsvar under utenrikskomitéens møte, så jeg forsto det slik som vi forsto det alle sammen, at de to herrer var enig om uttalelsen.

Hva jeg for mitt vedkommende mest beklaget, og beklager, er uttalelsen om handelsavtalen med England. Naturligvis kan enkelte synes det er bra å bruke store ord, men når man er henvist til å dette ned som en skinnfell etter å ha fart opp som en løve, er det ikke sikkert at det er så svært heldig likevel, og jeg mener at det i ethvert tilfelle ikke vil være noe heldig for vårt forhold til Tyskland, når de nå erfarer at vi går til en handelsavtale med England til tross for at vi etter hr. Hambros uttalelse kunne hatt dette middel til å vise England at vi er karer som har noe å protestere med og noe å sette opp mot Englands makt. Og jeg tror heller ikke det var heldig å nevne affæren «City of Flint» i denne forbindelse. Men som sagt, hvis det her hadde vært konferanse med Regjeringen, med den fungerende utenriksminister, ville ikke jeg for mitt vedkommende synes det var uheldig at uttalelsen kom fra hr. Hambro. Jeg mener også at det var ønskelig at det skulle komme en uttalelse så snart som mulig fra kompetent norsk hold. Statsministeren erklærte jo i utenrikskomitéen at han ikke i og for seg hadde noe å innvende mot hr. Hambros uttalelse, og det mildner selvfølgelig saken i noen grad. Men jeg vil gjerne ha understreket at jeg også er av den mening at det ikke i denne forbindelse burde ha vært nevnt handelsavtalen.

Stray: Jeg tar ordet for å gi min tilslutning til representanten Halvorsen forsåvidt som jeg har inntrykket av at den alminnelige mening blant folk utover landet var, at de uttalelser som president Hambro kom med ved anledningen, var unødige sterke. Selvfølgelig er det så at hr. Hambro som enhver annen norsk borger har sin fulle frihet til å avgi uttalelser om politiske spørsmål, innenriks- såvelsom utenrikspolitiske; men det er også på den andre siden ganske klart at en mann som innehar det høyeste tillitsverv i landet, jo må føle et særlig ansvar når han uttaler seg, også om han bare uttaler sin personlige mening. Jeg er ikke i tvil om at hr. Hambro er seg dette ansvar bevisst, men jeg synes nok at uttalelsen ved den nevnte anledning ikke bar pre-

get av at han var seg det så sterkt bevisst som han burde.

Jeg vil i denne forbindelse nevne en annen ting, som jeg heftet meg ved, når det gjelder uttalelsen. Hvis det er som hr. Hambro sa, at det var påkrevd å gi meddelelser om det faktiske forløp av begivenhetene, så skulle disse meddelelser komme fram fra representanter fra den utøvende makt. Vi setter jo alle pris på at en så eminent komité som Stortingets konstitusjons- og utenrikskomité med våken oppmerksomhet følger utviklingen på det utenrikspolitiske område. Men skal det gis fremstillinger eller rettledninger utover verden, når det gjelder de faktiske hendelser som fant sted i Jøssingfjorden, så bør det komme fra representanter for den utøvende makt; her er vel ikke formannen i Stortingets utenrikskomité den rette mann. Jeg heftet meg også ved at det intervju som ble sendt ut av Norsk Telegrambyrå, hvor hr. Hambro såvidt jeg vet sitter som direksjonens formann, ble innledet med at hr. Hambro er formann i Stortingets utenriks- og konstitusjonskomité. Forsåvidt kunne det tre fram som en uttalelse fra komitéen, og det var ikke korrekt. I den stilling hr. Hambro har overfor telegrambyrået eller i telegrambyrået, måtte han ha kunnet hindre at det kom fram på den måten.

H. Halvorsen: Jeg vil bare få lov til å meddele at jeg om dette spørsmål hverken har konferert med statsministeren eller med utenriksministeren og forsåvidt heller ikke med noen annen; jeg har bare bedt presidenten om å få ordet. Og da benytter jeg meg av akkurat den samme rett som hr. Hambro, idet han visstnok mente at jeg ville formene folk å uttale seg om forskjellige ting. Nei langtfra, det er den samme rett jeg vil benytte, men jeg ville ikke uttale meg offentlig i pressen — selvfølgelig var det ingen som ville bry seg om det heller. Jeg er klar over at det er noe annet når Stortingets president eller formannen i utenrikskomitéen uttaler seg om sånne ting enn en alminnelig stortingsmann. Men her i denne sal er vi valgt med samme rettigheter og plikter, vi har plikter som stortingsmenn alle som sitter her. Vi har også plikt til å si fra spesielt i så alvorlige ting, hvis det er noe vi ikke er enige i. Og når jeg gjør det i et hemmelig møte, gjør jeg det iallfall ikke for å forsøke å reklamere for noen ting, men jeg ville ha det fram her fordi jeg følte meg ikke trygg med den måte disse ting ble behandlet på. Jeg mener det må være nok når Utenriksdepartementets vedkommende, i dette tilfelle statsministeren da utenriksministeren ikke var i Oslo i øyeblikket, kommer med de meddelelser som skal

komme. Og med hensyn til de utenlandske presse menn som hr. Hambro sa hadde henvendt seg til ham, tror jeg det hadde vært greiest, iallfall det mest korrekte etter min mening, å be dem henvende seg til fungerende utenriksminister, som var statsministeren, og han var iallfall i Oslo. Og de meddelelser, som sagt, som vi fikk gjennom kringkastingen søndag, fortalte iallfall meg som satt og hørte på, at de var fyldestgjørende, at det var foretatt det som kunne foretas. Hr. Hambro hadde jo mye strev, hørte jeg, med å snakke med og få fatt i forskjellige, uten at det i noen større grad lyktes, utenom hr. Mowinckel. Og det er selvfølgelig en betryggelse at en tidligere mangeårig utenriksminister hadde hatt anledning til å uttale seg om det, men jeg er ikke sikker på om hr. Mowinckel, hvis han hadde sittet som utenriksminister selv, hadde følt seg noe særlig oppløftet ved at en eller annen stortingsrepresentant eller en stortingspresident ville liksom utdype de ting som Utenriksdepartementet hadde gjort, mer enn det som allerede var. Det er bare dette jeg vil ha fram. Jeg vil, som sagt, ikke med dette ha uttalt noe personlig mot hr. Hambro eller legge noen politisk brodd i det. Det er derfor jeg tok det opp i et hemmelig møte, for det hang jo sammen med den sak vi behandlet i går. Men jeg mener det er det tryggeste under sånne forhold som vi lever under, at de ting som det her dreier seg om, må følges av de mennesker som sitter og arbeider med dem så å si natt og dag, at det er dem som skal si og meddele de ting som her skal foretas. Jeg tror det er det tryggeste allikevel.

Statsminister Nygaardsvold: Jeg er på et vis noe utenfor denne sak, men da min person er nevnt i denne forbindelse, finner jeg at jeg like overfor Stortinget bør opplyse noe, det samme som jeg opplyste i utenrikskomitéen. Jeg ble lørdag litt og søndag mer oppringt fra flere korrespondenter, presse menn, både innenlands og utenlands, om å avgi uttalelser om saken. Jeg var nok også oppmerksom på at Churchill skulle holde sin redegjørelse i underhuset tirsdag, men jeg fant ikke å kunne gi noen flere uttalelser enn det som allerede var gitt i og med vår henvendelse til den engelske regjering og til den engelske minister, før jeg hadde fått konferert om saken med utenriksministeren, og jeg var også klar over at saken mandag måtte inn for Stortingets utenrikskomité. Derfor nektet jeg bestemt å uttale meg til dem som forsøkte å få meg til det. Jeg var hjemme hele søndagen, og det er knapt noen dag jeg har fått så mange oppringninger som jeg fikk søndag,

men jeg fikk ikke noen fra hr. Hambro. Jeg hadde flere oppringninger fra utenriksråd Bull, jeg tror jeg hadde tre oppringninger en stund før hr. Hambro ga sin redegjørelse, men det ble ikke nevnt et ord til meg om at hr. Hambro skulle komme med en uttalelse. Dette som en meddelelse til Stortinget, og til den meddelelse vil jeg tilføye at jeg ikke har noe å bemerke hverken til eller i anledning av hr. Hambros uttalelse, langt ifra.

Hambro: De ganske pussige uttalelser som falt fra hr. Hognestad, sett på bakgrunn av det som ble meddelt av utenriksministeren igår, synes å godtgjøre hvor nødvendig det var at der hurtig blev sagt fra norsk side. Og jeg vil bare ha uttalt til hr. Sundby, at når han taler om at der brukes store ord, så står det ikke i noen som helst relasjon til det som jeg sa. I den uttalelse jeg avgav, stod der at det kanskje kunde være grunn til å frykte for at det som var skjedd, kunde bringe forhandlingene om skibsfart og handel inn i et nytt stadium. Mer forsiktig kan man neppe uttale sig om den ting. Og når hr. Sundby sier at han beklager at det var nevnt «City of Flint»-affæren, da er det et vidnesbyrd om at hr. Sundby ikke følger med i den utenlandske opinion og heller ikke forstår den. «City of Flint»-affæren var det største aktivum man fra norsk side hadde å fare med. Jeg har vært både i London og Paris umiddelbart efter den affære, og vet hvor høit Norges prestisje blev hevet ved den, og hvorledes det overalt blev følt som et vidnesbyrd om at det norske kystopsyn var effektivt. Nettop av den grunn var det at jeg med vitende og overlegg nevnte det for å få frem et point som i meget høi grad er i Norges favør. Hr. Stray syntes å ville antyde at min uttalelse hadde noe å gjøre med mitt forhold til Norsk Telegrambyrå. Det har det ingenlunde. Det var en uttalelse avgitt til Reuters korrespondent her, som ikke har noen forbindelse med Norsk Telegrambyrå, men som overlot intervjuet til Norsk Telegrambyrå. Og som jeg også oplyste i utenrikskomitéen igår, da United Press of America henvendte sig til mig mandag morgen og bad om en uttalelse i anledning av Lord Halifax's uttalelse, svarte jeg nei, fordi utenriksministeren var kommet til byen. Og i det som var meddelt offisielt fra norsk side i løpet av søndagen og som nådde frem til pressen i England, Frankrike og Amerika, var ikke understreket det som her var overordentlig vesentlig, nemlig at fartøiet ikke hadde anløpet noen norsk havn. Det var nettop dette forhold jeg fikk bekreftet og fikk understreket gjennom konferansen med utenriksråden. Jeg har intet å bebreide hr. Halvorsen — da

har han ganske misforstått mig. Jeg setter pris på at hr. Halvorsen, når han vilde nevne denne sak, da har nevnt den for lukte dører. Man kunde ikke være mere korrekt enn hr. Halvorsen har vært. Jeg har også sagt at jeg vel forstår at det kan være meningsforskjell om disse ting. Men jeg vil fastholde, og jeg vil fastholde det som presseemann med nokså lang erfaring, at den adgang man fra en liten stat har til å komme til orde i verdenspressen, den skal man være meget forsiktig med å gi avkall på å benytte. Det er av temmelig stor betydning på et tidspunkt hvor opinionsdannelsen kan bli av temmelig stor viktighet, at der ikke iakttas en taushet om de faktiske forhold, som kan vise sig å være meget lite gagnlig. Vi har i Norge ingen presseattachétjeneste ute i verden. Utenriksdepartementet har i siste uke meget riktig sendt en presseattaché til Frankrike, etter at også utenrikskomitéen hadde uttalt sig for at det måtte gjøres, og hadde henledet oppmerksomheten på hvor dårlig vi er betjent. Ingen stat er fattigere representert ute når det gjelder verdenspressen, og det er temmelig nyttig å kunne ha adgang til den. Det er også utenriksministeren fullt på det rene med.

Jeg kan kun legge til det jeg har sagt, at jeg siden denne krig brøt ut, overhodet aldri har latt mig intervju eller har uttalt mig til noe utenriks blad uten å ha drøftet den sak med utenriksministeren, og heller ikke har skrevet noe om disse forhold uten å ha forelagt det for utenriksministeren. Men her risikerte man at falske nyheter blev spredt i løpet av 48 timer uten at Norges røst kom til uttrykk. Det mente jeg var uriktig.

Joh. Ludw. Mowinckel: For min part anser jeg det meget heldig at dette spørsmål er reist i Stortinget, og det kunne kanskje ha vært bra om det var reist i møte for åpne dører for på den måten å motvirke den merkelige kritikk som ute blant befolkningen har reist seg omkring hr. Hambros intervju. Min forbindelse med det er ikke meget stor. Hr. Hambro ringte meg opp søndag ettermiddag og sa at han var blitt intervjuet, og at han fant det formålstjenlig at dette ble gjort. Han hadde forgjeves søkt utenriksministeren, og spurte hva jeg mente om et slikt intervju. Jeg mente at det ville være meget heldig. Han leste det opp for meg, og jeg hadde intet å bemerke — *og jeg har den dag i dag intet å bemerke*. Når det har vært kritisert at hr. Hambro lot seg intervju, og at han ikke overlot de meddelelser som skulle sendes ut, til den utøvende makt, som det heter, så tror jeg man er på feil spor. Det er nemlig mange ting i en slik situa-

sjon, som den utøvende makt ikke kan si, men som kan sies fra annet hold, og når dette annet hold er utenrikskomitéens formann, Stortingets president, og ved siden derav har et internasjonalt navn som hr. Hambro, så mener jeg at det har den *aller største betydning*. Statsministeren kunne ikke ha sendt ut et intervju av denne art, heller ikke utenriksministeren, men Stortingets president kunne gjøre det. Og etter min mening var situasjonen søndag den at det gjaldt å påvirke, og påvirke hurtig og sterkt, det var opinionen ute. Derfor er det ganske likegyldig hva mennesker her hjemme mener om intervjuet, — nei, det var opinionen ute det gjaldt å påvirke, og opinionen ute begynte å bli oss farlig. Ved hjelp av den propaganda som drives så sterkt og så hurtig og så *hensynsløst*, skapes der i de krigførende land en opinion så sterk at den er meget vanskelig å motvirke. Og her gjaldt det etter min mening ikke dager, men timer. Hvis det er noe jeg skulle si om intervjuet, er det at det kom et døgn for sent, for allerede lørdag aften var så vel den franske som den engelske propaganda, for ikke å tale om den tyske, i full virksomhet med å svarte Norge svart. Med de løgnaktigste og mest bakvaskerske påstander ble publikum i disse land innstilt etter de ønsker som de ledende hadde. Det er min overbevisning etter det vi har sett og opplevd, at nettopp hr. Hambros intervju i denne forbindelse har hatt den aller største virkning. Det hadde større virkning enn en regjerings offisielle henvendelse, for en regjering blir i dette forhold en prosederende part, og dens oppfatning og dens påstander forringes i tilsvarende grad like overfor opinionen. Hvor sterk og stor virkningen enn kan være på vedkommende regjering, så svekkes den like overfor opinionen fordi det kommer fra en regjering. Men en uttalelse fra hr. Hambro måtte spille den største rolle, ikke minst fordi man kjenner hans internasjonale innstilling, og den har visselig gjort det. Når pressen og agitasjonen i Tyskland så hurtig er skiftet om, tror jeg det i høy grad skyldes det intervju, og likeledes den sjenanse som litt etter litt heldigvis synes å gripe vestmaktens presse — den tror jeg også man kan se i relasjon til dette intervju. Så sterkt ser jeg det. Det eneste jeg hadde — ikke som innvending, men som et spørsmål like overfor intervjuet — var at det inneholdt en bestemt påstand om at skipet ikke hadde anløpt noen norsk havn. Nå visste jeg fra hva jeg hadde hørt i radio, at nettopp det var den sterkeste anklage mot den norske regjering, at skipet hadde anløpt norsk havn. Og jeg var så engstelig for at Hambro på dette område skulle ta feil, at da jeg klokken 7 om aftenen

hørte referatet av Lord Halifax's samtale med vår gesandt i London, hvor sterkt han hadde understreket dette med skipets anløp av Bergen, så ringte jeg Hambro opp og spurte: Er det ganske sikkert at skipet ikke har anløpt norsk havn? — for jeg forsto hvilken kolossal betydning det hadde i hele denne saks sammenheng. Men jeg forsto også hvor sørgelig det ville være hvis Hambro på dette område skulle ta feil. Hambro bekreftet imidlertid at han hadde undersøkt forholdet. Klokken 10 eller deromkring hørte jeg utenlandsk radio, og atter kom dette om anløp av Bergen meget sterkt fram. Jeg ringte da opp til Norsk Telegrambyrå og sa til Norsk Telegrambyrå at de måtte spesielt undersøke dette forholdet, for at det allerede mandag morgen kunne stå i hele den norske presse at skipet *ikke* hadde anløpt norsk havn. Jeg ringte videre opp admiralstabsjefen for å få rede på forholdet. — Dessverre kom det ikke så sterkt fram i pressen mandag morgen som ønskelig var, og man prosederte ennå på dette anløp av norsk havn. Desto viktigere og desto bedre var det at nettopp Hambro understreket dette. — Vi arbeider nemlig svært sent. Her gjaldt det å arbeide hurtig, og vi arbeidet svært sent, ikke minst hvor det gjaldt propagandaen — svært sent! Og hadde ikke Hambro kommet til denne søndag aften, hadde i utlandet i virkeligheten ikke fått vite noe om dette før mandag kveld, tirsdag morgen kanskje, og megen kostbar tid var tapt. Vi får sannelig lære litt vi også! Og derfor synes jeg det er utakknemlig, stygt og smålig at man her drar president Hambro fram på den måte som tilfellet har vært.

Presidenten: Presidenten hadde inntrykk av at representantens siste uttrykk var litt sterke.

De forskjellige talere har nå gitt uttrykk for sin oppfatning angående Hambros intervju, og presidenten vil henstille at man søker å begrense dette mest mulig. Presidenten har inntrykk av at det ikke kan være nødvendig å holde hemmelig møte så lang tid av hensyn til dette spørsmål.

Stray: Jeg skal etterkomme presidentens henstilling om å si minst mulig om den sak som nå har vært reist. Men jeg vil bare ganske kort få lov å bemerke overfor representanten Mowinckel at det forekommet meg, at i samme utstrekning som han fremholdt nødvendigheten av hr. Hambros inngripen, ligger der i hans ord en bebreidelse til utenriksledelsen for å ha forsømt det som hr. Hambro altså har gjort, nemlig å dementere de misvisende fremstillinger som var fremkommet.

Og jeg kan ikke ta de fine nyansene som representanten Mowinckel opererte med, når det gjaldt statsminister, utenriksminister og formannen i Stortingets utenriks- og konstitusjonskomité. Det er også en meget viktig stilling å være formann i utenrikskomitéen, og når det ble anført i spissen av intervjuet, kan dette oppfattes som et uttrykk for utenrikskomitéens mening. Er det så som hr. Mowinckel sier, at hr. Hambros intervju har vært meget heldig for vårt land, er det bare gledelig; vi kan bare glede oss over det alle sammen. Men jeg vil dog ha sagt at det er nokså vanskelig å bedømme inntrykket i England, når man sitter her i Norge og ikke har sett mer til opinionen der borte enn vi har gjort.

Det var ikke nettopp i anledning av spørsmålet om Hambros uttalelse jeg tok ordet nå, men en annen ting som står i forbindelse med den sak vi behandler. Det er spørsmålet om å sikre seg et bevismateriale angående alle de begivenheter som har funnet sted. Jeg vil rette det spørsmål til utenriksministeren eller til justisministeren — jeg vet ikke hvem der kan svare på det — om det er sørget for at det nå uten opphold blir opptatt de nødvendige rettslige forklaringer om alt det som er passert. Jeg håper at man ikke lar dette gå den vanlige veien og ekspederer det gjennom påtalemyndigheten til en sorenskriver, som kanskje igjen sender sin edsvorne fullmektig av sted på etterforskning eller på rettslig forhør, når det faller tid og anledning, men at man uten opphold sørger for at der blir sendt en erfaren dommer så snart som mulig, og at han opptar alle de forklaringer som skal opptas i denne sak fra først til sist, — fra den tid skipet kom inn i norsk farvann og til det igjen forlater det, iallfall opp til i dag, slik som det nå ligger i Jøssingfjorden. La oss også passe på å få tatt opp forklaringer mens de folk er til stede som hører hjemme ombord i skipet, slik at vi, når det kommer til nye forhandlinger om denne sak, virkelig har et sikkert bilde av det som faktisk er passert. For hvor meget man enn polemiserer, hvor glimrende man enn uttrykker seg, kan vi være rolig for at det som til syvende og sist avgjør vår stilling i denne sak, det er de faktiske forhold. Og Regjeringen må derfor uten opphold her sørge for at de blir slått fast i så sikre former som mulig. Jeg vil gjerne høre hva Regjeringen har foretatt seg, om den har foretatt seg noe i den anledning. Det er meddelt meg at man tidligere har hatt tilfelle som ikke har vært tilstrekkelig klarlagt, også tilfelle som har vært ubehagelige for oss, fordi det har vært somlet for lenge med å få opptatt de rettslige forklaringer.

Ørbæk: Når man var vidne til de rasende utfall mot Norge i den tyske presse umiddelbart etter hendelsen og likedan, om ikke fullt så ille, i den engelske presse, og når man da senere så, at i den engelske presse var uttrykkene dagen etter helt avdempet, og i den tyske presse var de helt forstummet, så kan man ikke være i tvil om, at intervjuet hadde gjort sin store nytte. En annen ting er det, som også hr. Hambro selv medgir, at det kan være delte meninger om de riktige uttrykk var brukt, og om den rette styrke var brukt — derom kan også jeg kanskje nære en smule skepsis.

Saken er vel den, at Storting og Regjeringen må holde to slags meninger, en offisiell mening som kommer fram i åpne stortingsmøter, i presse og taler, og en privat mening som vi kanskje kan ha lov til å bruke i lukkede møter og privat. Jeg var i likhet med hr. Hognestad på Sørlandet lørdag og søndag, og det var ikke mer enn én mening der om, at det som englenderne hadde gjort, var riktig og fullt forståelig, og den slags opinion synes jeg også man skal ta litt hensyn til, ikke bare til opinionen utenlands. Når den ærede statsminister etter referatet i avisene sterkt rystet mottok den engelske minister, så var det en rystelse som var helt riktig offisielt, men det skulle undre meg om den ærede djerpe trønder i sitt indre var fullt så rystet.

Presidenten: Presidenten foreslår at de talere som heretter tegner seg, får en taletid av inntil 2 minutter — og anser dette forslag for enstemmig vedtatt.

Sundby: Jeg synes nok det er et litt stridt stykke av hr. Mowinckel å betegne det som stygt og smålig, når enkelte gir uttrykk for en annen mening enn han selv i en sak som denne. Vi må vel få lov til å ha vår mening hver for oss, og når jeg har tatt dette opp både i utenrikskomitéen og her, og vel å merke i hemmelig møte, så kan det vel ikke være med sikte på å gjøre agitasjon av det, men det må være med sikte på å gjøre det jeg mener jeg kan, for at vi skal opptre forsiktig og ikke bringe vårt land opp i større farer enn nødvendig i en slik situasjon som vi er i nå. Det minste feilgrep kan jo, som det er sagt, nå føre oss opp i den verste ulykke. Jeg har gjentagende ganger vært inne på det — jeg innrømmer at det er litt av et prinsipp hos meg — at jeg vil advare både hr. Hambro selv og bringe det fram videre også, at det er en fare ved den impulsivitet som ofte preger hr. Hambros uttalelser. Jeg nevnte i utenrikskomitéen en sammenligning med Churchill, som jeg mener også er en impulsiv herre, og som kanskje er selve foranledningen til den-

ne affæren. Og jeg nevner det igjen, fordi det vel ikke er noen formærmelse å sammenligne Hambro med en så dyktig mann som Churchill. Men en sådan impulsivitet kan være farlig til visse tider. Jeg regner ikke her begrepet impulsivitet som et uttrykk for, hvorvidt man overveier i 12 eller 24 timer, hva man sier eller skriver, det er selve mentaliteten jeg her tar sikte på.

Når hr. Hambro nå siterte seg selv, så synes jeg også han var litt for velvillig, idet han bare siterte, at han hadde gitt uttrykk for, at forhandlingene om handelsavtalen kunne komme inn i et nytt stadium, han hadde ikke brukt sterke ord, sa han. Jeg har her fått «Morgenbladet» som vel har sitert riktig, og her sier hr. Hambro, at

«det er å frykte, at det den tyske marine gjennom måneders bitter sjøkrig ikke har kunnet opnå, nemlig å stanse den norske skibsfart på England — nemlig å stanse den norske skibsfart på England! — det vil muligens nå sjefen på «Cossac» opnå med sitt kupp.»

Jeg synes det er nokså sterke ord jeg, og jeg er ikke riktig sikker på at det gjør seg så svært godt, i all fall i Tyskland, når vi allikevel går inn på handelsavtalen, som vi sikkert kommer til å gjøre. Og det at engelske aviser ikke har nevnt denne uttalelse engang, men skåret den vekk, tyder jo på, at de ser litt anderledes på det enn hr. Hambro selv. Jeg vil også gjerne ha sagt til hr. Mowinckel, at jeg har hverken i utenrikskomitéen eller her beklaget, at uttalelsen er kommet fra hr. Hambro, jeg mener, at det kunne være bra, at det kom en slik uttalelse. Hva jeg beklager er, at det skjedde uten å være foretatt i forståelse med den ansvarlige regjering, og da tror jeg også, at nettopp en slik ting som det jeg her har sitert, hadde kommet til å bli tatt ut. Hr. Hambro har nå hørt en av sine meningsfeller uttale, at han ikke er så helt enig i det han sa, og vi har hørt en annen meget fremtredende meningsfelle av hr. Hambro i utenrikskomitéen, som heller ikke var tilfreds med uttalelsen. Det er et videre bevis på, at en konferanse med ansvarlige folk i Regjeringen, og jeg tar også her med fagfolkene i Utenriksdepartementet, kan være av betydning i en slik tilspisset situasjon. Hr. Hambro mente at jeg var helt ukyndig, når det gjaldt utenrikske affærer, og det er jo ikke første gang jeg har inntrykk av at hr. Hambro mener det.

Hambro: Det sa jeg ikke noe om.

Sundby: Når jeg beklaget at han nevnte «City of Flint», så var det ikke fordi han nevnte den i og for seg, men det var den sammenheng hvori han nevnte den. Han sier

nemlig, at «Altmark» hadde ikke anløpt noen norsk havn, kan hende fordi han husket, hvorledes det var gått «City of Flint». Jeg er oppmerksom på at hr. Hambro her har ment å minne om, at vi i den sak forholdt oss kraftig nøytral overfor vestmaktene, men i den sammenheng som det ble sagt vil det bli oppfattet av de fleste lesere — på en likesom eggende måte likeoverfor vestmaktene: «Kanskje fordi han husket, hvordan det gikk «City of Flint». — Derfor kan det virke uheldig og ikke slik som det burde virke. Skulle det være til forsvar for oss, så skulle det vært gitt en helt annen form, og jeg tror også den setning var tatt ut om uttalelsen var behandlet ansvarlig i Utenriksdepartementet, eller at den i all fall hadde kommet fram på en annen måte.

Andrå: Det er i forsamlingen flere enn meg som alt har uttalt oss om denne sak, og som neppe vil begynne å rippe dette opp igjen. Vi har uttalt oss i overensstemmelse med hr. Halvorsen for et annet forum. Men når hr. Mowinckel kommer og sier, at de som våger å ha en annen mening enn ham og hr. Hambro, er utakknemlige, stygge og smålige, så synes jeg det er på tide at vi får lov å synge ut, for vi kan jo ha ærlige hensikter når vi mener som så, at vi skal ikke ha to utenriksledelser her i landet. Det var intet som helst av nye fakta, så vidt jeg kan se, i det hr. Hambro kom med i sitt intervju. Det var allerede før sagt av Utenriksdepartementet, og det var ingen skade skjedd om han ventet til mandag og det åpne møte i Stortinget, og lot det neste som skulle gå ut til verden, skje gjennom utenriksministeren på den måte som det ble gjort i går. Jeg mener iallfall det er meget mer betryggende. Ikke så å forstå at jeg vil bebreide hr. Mowinckel noe særlig i dette, for han opplyste jo nu at hr. Hambro ringte opp til ham etter at han var intervjuet. Da var jo skaden allerede skjedd, så vidt jeg kan skjønne. Jeg mener som sagt at vi må ha én utenriksledelse i landet. Denne gang var det hr. Hambro som tjuvstartet, en annen gang kan det være andre. Det kan være riktig alt som står i intervjuet, vi kan være enig i det alle sammen, men under slike alvorlige tider som nu tror jeg det er det tryggeste at rette vedkommende besørger det fornødne, at utenriksministeren og den fungerende utenriksminister gir den redegjørelse og de intervjuer som skal til. Disse plakater som står rundt omkring overalt nå om at vi bør være varsomme med hva vi sier, burde snart bli slått opp i Stortinget også. Det er ingen, som sagt, som vet hvem det er som neste gang tjuvstarter. Hr. Hambro har ikke noe privilegium på det.

Madsen: I går besluttet Stortinget enstemmig — det er for øvrig nokså lenge siden — at nå skulle vi være enige, og det er i dag blitt meddelt hele verden at det norske storting og den norske regjering er enige. Men nå i ettermiddag er vi ikke så enige lenger. Der er ganske stor uenighet så vidt jeg skjønner. Jeg har ikke ønsket å reise denne sak her, fordi jeg tror man gjør litt for meget blåst av hr. Hambros uttalelser. Skulle man diskutere alle hr. Hambros uttalelser så lidenskapelig som vi gjør nå, så fikk vi sannelig ikke gjort stort annet — ja, vi greidde vel ikke det engang. Men jeg ønsker å si at da saken var blitt reist i den forsterkede utenrikskomité i går, fremholdt jeg min mening uten å ha konferert med noen, — det er der som regel ikke adgang til når en sak plutselig blir tatt opp i en komité — og jeg sa at jeg var ikke enig med hr. Hambro. Og det ligger jo i sakens natur, fordi han blander sammen affæren i Jøssingfjorden, handelsavtalene og forhandlingene med England om disse. Skipsfartsinteresser, store interesser som vi har i Norge like overfor England, blander han sammen med episoden eller affæren i Jøssingfjorden, og det sa jeg at jeg var ikke enig i. Men jeg unnskyldte det fordi, som jeg sa, mitt instinktive første inntrykk, da jeg leste «Morgenbladet» i går morges, var at hr. Hambro måtte jo uttale seg på Regjeringens vegne eller etter konferanse med Regjeringen, med stats- eller utenriksministeren. Det hender nokså ofte at en regjering i stedet for å framkomme med en offisiell uttalelse tar en offisiøs eller — det er visst noe som heter halvoffisiøs også, for om man senere blir nødt til å desavuere den og gå fra det som er sagt på trykk, så gjør det ikke så meget når det er en halvoffisiøs uttalelse. Jeg tenkte dette var noe i samme lei, men det var ikke tilfellet. Det var det jeg beklaget. Som hr. Andrá uttalte det nå, vi kan naturligvis ikke ha to ledelser eller to forskjellige slags syn på vår utenrikspolitikk. Det må være én ledelse både innad og utad, og det er det jeg hadde inntrykk av at det i virkeligheten ikke var i dette spørsmål. Men jeg unnskyldte hr. Hambro videre med at forklaringen på hans uttalelse var at det gjaldt først og fremst om å berolige Tyskland. Tyskerne har vært og de kan tenkes å være tilbøyelig til overilte handlinger, og det å berolige dem nå natt til søndag og søndag og mandag var meget vesentlig. Tilsynelatende, etter pressen å dømme, ser det ut til at det er oppnådd foreløpig i fullt monn. Hvorvidt det skyldes hr. Hambros uttalelse, hvor meget den har medvirket hertil, skal jeg la være usagt; men har den kunnet medvirke til å kunne glatte over affæren, berolige stemnin-

gen — den som vinner tid, vinner råd i disse vanskelige tider — så er jeg villig til å gi hr. Hambro min største anerkjennelse; men det får komme på et senere tidspunkt, antagelig etter at vi har vært nødt til å desavuere ham når det gjelder handelsavtalen med England, når det gjelder våre shippingforbindelser med det britiske Imperium eller the British Commonwealth.

Førre: Det er sagt gjentagende at man må være så forferdelig forsiktig med hva man uttaler i denne tid, farene lurer så å si ved hvert gatehjørne. Men når man kan høre uttalelser eller referater som de som kom fra hr. Hognestad og fra hr. Ørbæk, da må man være klar over at det snart er for sent å være forsiktig, for der er allerede opparbeidet en farlig og ensidig stemning i landet, hva de refererte uttalelser i forbindelse med denne alvorlige krenkelse av vårt territoriale farvann gir uttrykk for. Man må nemlig forstå at det er nettopp på bakgrunn av den stemning som således ensidig er opparbeidet av en ensrettet presse her i landet og av Regjering og Storting at England overhodet kunne våge seg til å ta risikoen for denne alvorlige krenkelse. England gikk ut fra at Norge ikke ville reagere, og nettopp derfor mener jeg at den hadde så veldig stor betydning den erklæring som kom fra hr. Hambro, som ga uttrykk for en kraftig reaksjon mot Englands opptreden. Jeg skal ikke veie alle ordene i intervjuet på gullvekt, men som en opinionsytring tror jeg det var et ord i rette tid.

Statsråd Wold: På det spørsmål som hr. Stray rettet til Justisdepartementet, kan jeg svare et ubetinget ja. Riksadvokaten har allerede for en tid siden innskjerpet at i den slags saker skal det hurtigst mulig opptas forklaring og på den mest mulig betryggende måte, og hva angår det spesielle tilfelle i Jøssingfjorden, er det gitt særskilt beskjed fra riksadvokaten om at så må bli gjort.

Hundseid: Jeg er enig med hr. Hambro i at vi skal ikke gi avkall på å avgi uttalelser til verdenspressen når vi for en gangs skyld har adgang til denne presse, og ganske særlig når vi har en i internasjonale forhold så vel kjent og så vel bevandret mann som hr. Hambro til å framkomme med disse uttalelser. Det er meget mulig at hr. Hambros uttalelser har gjort sin nytte, skjønt jeg nok syns at hr. Mo-winckel tok noe sterkt i når det gjaldt å fremheve nytten av disse uttalelser. Det som støtte meg da jeg i radio hørte gjengitt hr. Hambros ord, det var at han kom inn på våre handelsforhandlinger med England og måten hvorpå

han kom inn på disse forhandlinger, og jeg tror at det er mange, mange med meg landet over som mener at dette var mindre heldig. Jeg mener også at det var uheldig å gi uttalelser av denne art uten på forhånd å konferere med Regjeringen. Jeg hørte riktignok at hr. Mowinckel med stor styrke fremholdt at Regjeringen kunne ikke avgi en uttalelse av den art som hr. Hambro fremkom med, og det er ganske riktig, men det forhindrer dog ikke at uttalelsen kunne vært avgitt i forståelse med og i samarbeid med Regjeringen. I dette tilfelle er altså Regjeringen enig, så forsåvidt er ikke noen større skade skjedd, men det kunne dog også ha hendt at hr. Hambro hadde avgitt en erklæring som sto i strid med Regjeringens syn. Det er ikke noe å takke ham for at det ikke skjedde. Jeg ser det slik at det er ikke og kan ikke være noen heldig praksis å slå inn på at stortingspresidenten og formannen i Stortingets utenriks- og konstitusjonskomité avgir uttalelser til den utenlandske presse om ømtålige og vanskelige forhold uten på forhånd å konferere med Regjeringen.

Mens jeg har ordet, og siden det er et hemmelig møte, er det også en annen ting jeg gjerne vil nevne, og det er at jeg synes at vårt land er noe svakt representert i London i denne tid. Jeg tror ikke jeg overdriver når jeg sier at London i denne tid er det viktigste sted å være godt representert, og jeg kan ikke se det annerledes enn at vår sendemann i London er mindre skikket til å representere landet der i en så uhyre vanskelig og ømtålig tid som den vi nå gjennomlever. Jeg skal ikke si noe om dette, det er ikke noe hyggelig, og jeg vil heller ikke fremkomme med noen direkte kritikk av hr. Colban, men jeg vil bare ha sagt at jeg syns ikke at han er den rette mann til i denne tid å være vår sendemann i London.

Presidenten: De etterfølgende talere har inntil 2 minutters taletid.

Hambro: Jeg bad om ordet for å gi min tilslutning til hvad hr. Stray uttalte angående de forundersøkelser og sjøforklaringer som skal opptas. Jeg tror ikke at det er tilstrekkelig at man gjennom Justisdepartementet sørger for at der, som det heter, blir sendt en erfarende dommer. Under den forrige verdenskrig sørget man i en rekke tilfelle for at man hadde til stede ved sjøforklaringer av betydningsfull art en ekspert i disse spørsmål. Det var vår daværende marineattaché i Berlin, nuværende kommandørkaptein Meyer, som ved en rekke anledninger blev kalt op, fordi han var vår første ekspert i de ting, og bistod

med de sjøforklaringer som blev holdt. Det er så innviklede sjørettslige spørsmål, folkerettslige spørsmål og i mange tilfelle militærtekniske spørsmål, at en almindelig jurist uten bistand neppe på fyldestgjørede måte kan lede forhandlingene. Det har også vist sig under de saker vi har hatt, og som nu ustanselig har vært påberopt fra England, at det har vært ytterst generende for vårt utenriksstyre at det har gått så lang tid før sjøforklaring har vært istandbragt, og at den sjøforklaring som har vært optatt — det gjelder tilfellene «Thomas Walton», «Deptford» og det greske dampskib — har gitt så magre opplysninger at lite har kunnet bygges på dem. Jeg tror det vilde være overordentlig tjenlig om man her sørget for et samvirke mellom den juridiske kunnskap og den sjømilitærtekniske, og vil henstille det til justisministerens overveielse. Jeg føler mig efter de uttalelser som tidligere er falt fra utenriksministeren, overbevist om at han vil hilse det med glede.

Til hr. Hundseid vil jeg bare si at jeg ikke hadde anelse om at den uttalelse jeg hadde avgitt på engelsk til Reuter, blev kringkastet her hjemme. Den var beregnet på det engelske publikum og ikke på Kringkastingen her hjemme. Hvis de hadde spurt mig om det, vilde jeg formodentlig ha sagt at det har ingen hensikt å kringkaste den her. For øvrig er jeg, som jeg allerede uttalte da jeg hadde ordet første gang, selvsagt prinsipielt enig i at uttalelser om utenrikspolitiske forhold i den tid bør avgis efter konferanse med utenriksministeren, og jeg gjorde rede for de særlige forhold som her hadde bevirket at det ikke kunde skje.

Forøvrig vil jeg understreke like overfor både hr. Sundby og andre av Stortingets medlemmer at en komitéformann i Stortinget er ikke og kan ikke betraktes som uansvarlig. Komitéformennene er like fullt ansvarlige som Regjeringens medlemmer, selvom deres ansvar er anderledes nyansert og ligger på et annet felt.

Statsminister Nygaardsvold: Jeg beklager at jeg har måttet be om ordet en gang til, men det var hr. Hundseids uttalelse om vår representasjon i London som voldte det. Såvidt jeg oppfattet hr. Hundseids uttalelse, gikk den ut på at han mente at vårt land var noe svakt representert i England, at vår sendemann var lite skikket til å representere vårt land i en så vanskelig tid. Utenriksministeren er jo ikke til stede, og jeg skulle ville henstille til hr. Hundseid å berøre dette spørsmål i et hemmelig møte hvor utenriksministeren er til stede. Jeg har imidlertid hørt dette før, og av

den grunn henvendte jeg meg til utenriksministeren og spurte om han hadde det inntrykk at minister Colban ikke var skikket til å representere vårt land i disse vanskelige tider. Utenriksministeren ga imidlertid Colban det beste vitnemål like overfor meg. Jeg kjenner ikke svært meget til Colban, men jeg hadde interesse av å høre hvordan det forholdt seg med det som til dels er blitt fortalt meg, at for det første passer han ikke til stillingen, og for det annet har han ikke noen slags anseelse i England — er det blitt sagt til meg. For enda å få en uttalelse henvendte jeg meg til dem som hadde forhandlet i London angående vår handelsforbindelse, og de ga han den mest rosende omtale som han kunne få. Mer vet jeg ikke om det, men jeg vil som sagt henstille at det spørsmål blir tatt opp når utenriksministeren er til stede. Han kjenner selvfølgelig Colban og Colbans arbeid best, slik at han kan svare mer inngående på det; for det er ikke bra at slike uttalelser fremkommer om vår minister i England i disse tider.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg ber om unskyldning like overfor dem som følte seg støtt av mine sterke personlige slutningsord da jeg sist hadde ordet, de fikk jo også sin påtale av presidenten. Men man må ha meg det tilgitt når jeg reagerte like overfor denne mangelhodede kritikk som så spontant styrtet over en mann som for å tjene sitt land var på pletten straks for å bringe landets sak fram for det forum som han mente det var ønskelig og nyttig å bringe saken fram for. Det var nå det.

Så er det noe i forbindelse med propagan- daen som jeg vil nevne og særlig be statsministeren gjøre oppmerksom på like overfor utenriksministeren. Det er om vi ikke så snart vi når til en avslutning på den noteveksling som nå finner sted omkring «Altmark»-affæren, kan lage en hvitbok eller blåbok — kall det hva De vil — en offentlig, utenrikspolitisk publikasjon som kunne inneholde notevekslingen og de uttalelser som falt i Stortinget i går, trykt i et lett og hendig format på de tre store verdensspråk, og som sendes til pressen rundt i alle disse land og er billig til salgs i bokhandelen. Jeg tror det vil være nyttig og godt, men det bør gjøres snarest mulig.

Hambro: Det var i anledning av det spørsmål som blev berørt av hr. Hundseid og av statsministeren, jeg bad om ordet. Jeg vil intet uttalte om minister Colbans personlighet. Det er en selvfølge at intet land på alle sine ministerposter til enhver tid kan ha ministre

som av alle føles som betydelige personligheter. Men jeg tror man har lov til å si at minister Colban er en inntil det usedvanlige arbeidsom mann, og hvis man vil tillate mig å gjøre en så vidt personlig bemerkning, uten å opfatte det som noe forsøk på viktigmakeri, så må jeg få lov til å nevne, at under en samtale jeg hadde med Lord Halifax kort tid før jul, uttalte han: Det finner jeg å kunne si at Deres minister i London er en ganske usedvanlig utholdende og flittig mann når det gjelder å vareta Norges interesser.

Protokollen ble deretter opplest og foranlediget ingen bemerkning.

Møtet hevet kl. 18,20.

Møte for lukkede dører tirsdag den 27 februar 1940 kl. 17.

President: Magnus Nilssen.

Dagsorden:

Referat.

Etter forslag av presidenten besluttet enstemmig:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.

Statsråd Ystgaard overbrakte følgende kongelige proposisjoner:

- 1) Kgl. prp. om statsgaranti for ulykkestrygd til norske sivilarbeidere i Finnland.
- 2) Kgl. prp. om betalingsavtale mellom Norges bank og Bank of England. — Statsgaranti overfor Norges bank.

Presidenten: Presidenten foreslår, at proposisjonen om statsgaranti for ulykkestrygd til norske sivilarbeidere i Finnland blir sendt sosialkomitéen — og anser det for bifalt. Den annen proposisjons behandling vil komme fram senere.

Protokollen ble deretter oplest og foranlediget ingen bemerkning.

Møtet hevet kl. 17,5.